

PROPOSTA DE TREBALL AMB ANIMALS PER A LA MILLORA DE LA CONVIVÈNCIA AL CENTRE D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA

QUERALT CAPARRÓS CHECA

Mestra d'educació infantil i primària

queralt98.qc@gmail.com

RESUM

Aquest article presenta una proposta per a escoles d'educació infantil i primària per millorar la convivència al centre a partir de valors com l'empatia, el respecte i la cooperació. La proposta conté objectius, estratègies i activitats específiques per a cada cicle educatiu. A més, en aquesta proposta de projecte de millora també es pretén crear espais a partir de les diferents activitats que promoguin la llengua vehicular i la interacció entre tota la comunitat educativa, fomentant la participació de les famílies i de la ciutat. També es vol millorar la resolució d'una necessitat de la comunitat per tal de promoure la tinença responsable d'animals i combatre'n l'abandonament.

En el món actual hi ha desconnexió cap a la naturalesa. L'alumnat que viu en ciutats no té aquest contacte amb el medi ambient que es tenia en el passat. Aquest projecte també vol potenciar la relació amb el medi ambient i la natura.

A partir d'entrevistes i una anàlisi DAFO posterior, es descriuen les debilitats, amenaces, fortaleeses i oportunitats del projecte, que finalment

ofereix una experiència d'aprenentatge enriquida que suposarà una millora en les habilitats comunicatives dels estudiants i facilitarà la seva integració en la comunitat, fomentant l'ús de la llengua vehicular del centre i valors com l'empatia i el respecte, amb l'objectiu final de millorar els resultats educatius i el clima relacional entre la comunitat educativa.

PARAULES CLAU: animals; infantil; educació primària; natura; valors.

PROPOSAL TO WORK WITH ANIMALS TO IMPROVE PEACEFUL COEXISTENCE IN INFANT AND PRIMARY SCHOOLS

ABSTRACT

This article presents a proposal for preschool and primary schools to help them improve relations at their centres by promoting values such as empathy, respect and cooperation. The proposal contains specific objectives, strategies and activities for each educational cycle. In addition, the project aims to create spaces during the different activities that promote the language of instruction and interaction between the entire educational community, thus fostering the participation of families and the city. The project also seeks to address the a community need by encouraging responsible ownership of animals and helping to prevent them from being abandoned.

In today's world people are disconnected from nature. Students living in cities no longer have the same contact with the natural world that they had in the past. This project therefore also aims to strengthen their relationship with the environment and nature. It is expected that by promoting values such as empathy and respect, the project will help schools to improve relations among students and also cohesion within families.

Finally, the aim is to offer an enriched learning experience that improves students' communication skills and facilitates their integration into the community, encouraging them to use the school's language of instruction and facilitating meaningful and effective learning.

KEYWORDS: animals; preschool; primary education; nature; values.

REBUT: 01/09/2021 | ACCEPTAT: 22/10/2021

1. Introducció

Aquest projecte parteix de la necessitat de promoure i millorar dues situacions: d'una banda, des del punt de vista comunitari, la tinença responsable d'animals, i, de l'altra, la convivència a les escoles. Actualment, algunes de les problemàtiques de les escoles són el baix rendiment acadèmic, la conflictivitat entre l'alumnat, la dificultat de comprensió de la llengua vehicular i la poca participació de les famílies en les activitats del centre.

En els últims anys hi ha hagut un reconeixement creixent de la importància de la relació amb els animals i de l'impacte que té en la subjectivitat dels qui entren en contacte amb ells. Ens sembla pertinent oferir-los la possibilitat d'intervenir en activitats sobre la cura donada als animals perquè s'iniciïn en la manera com l'acció humana els afecta i com podem acostar-nos a ells i així aprendre la manera d'intervenció més adequada i responsable.

Fer un projecte sobre els animals que coneixem i els que tenim a casa, i parlar-ne, pot ser una bona manera d'apropar-nos a un àmbit que atrau especialment tots els nens i nenes. Tenir un animal de manera responsable pot ser una experiència gratificant que pot aportar molts beneficis tant per a l'educació dels infants com per a la prevenció i el tractament de trastorns físics i emocionals.

S'ha demostrat que es desenvolupen relacions afectives molt intenses entre els infants i els animals. Els animals contribueixen al desenvolupament de la personalitat dels infants, els fan conscients de les seves limitacions i del seu poder i, si són adequadament guiats pels adults, serveixen per fomentar-los hàbits de responsabilitat.

Els abandonaments de gossos, de gats o d'altres espècies van lligats a la manca de responsabilitat amb què s'introdueix o s'accepta un animal. Tot això ens porta a l'exigent necessitat d'un treball pedagògic. L'educació en la convivència amb els animals ha de partir del principi bàsic de respecte envers aquests éssers vius amb capacitat de sentir i de patir i del principi de respecte al seu entorn. Volem que els membres de la comunitat educativa fomentin l'aprenentatge els valors com el respecte i l'empatia a partir dels animals.

Això suposa elaborar un treball de pedagogia social en el qual tots estiguem implicats: des de la necessitat d'introduir el tema de la convivència amb els animals a les matèries d'ensenyament reglat fins a la d'aprofitar els recursos informatius i els mitjans de comunicació per dur a terme una tasca d'educació social en aquest sentit. Així doncs, l'objectiu principal d'aquesta proposta és millorar els valors i la convivència a partir de l'educació amb animals.

2. Marc teòric

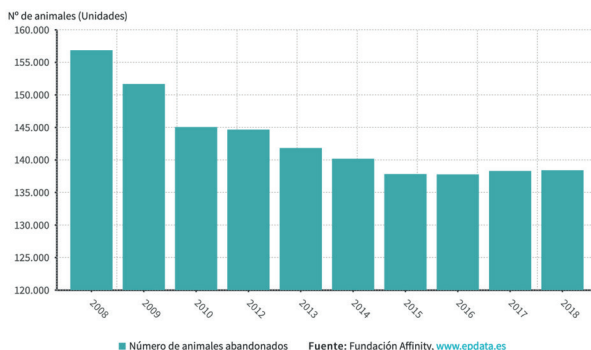
2.1 Educació ambiental

L'educació ambiental busca reactivar aquesta connexió i motivar la gent a actuar en nom del medi ambient (Hungerford i Volk, 1990). Moltes organitzacions i grups treballen activament per conservar els animals salvatges i els llocs salvatges. Un subconjunt d'aquest grup, inclosos els zoològics, aquaris, museus, santuaris, refugis, centres de natura i altres instal·lacions d'aprenentatge informals ofereixen a les persones oportunitats d'experiències educatives amb la vida salvatge i la natura. Les experiències d'aquestes configuracions són úniques perquè proporcionen interaccions multisensorials impactants amb una diversitat d'animals que poden influir en les actituds i comportaments dels participants en funció de les seves respostes afectives (Clayton *et alii*, 2009; Miller *et alii*, 2004).

Al voltant de 138.400 gossos i gats van ser abandonats o es van perdre el 2018 a l'Estat espanyol, una xifra molt semblant a la de 2017 (138.300 abandonats) segons les estimacions elaborades a partir dels animals recuperats per societats protectores, ajuntaments i consells comarcals de l'Estat espanyol (Fundació Affinity, 2018).

Evolució del nombre total d'animals recollits per refugis i protectores a l'Estat espanyol

Gràfic 1. Relació del nombre d'animals abandonats cada any.

Font: Fundació Affinity

D'aquesta xifra, la majoria són gossos (el 75,6%) mentre que el 24,4% restant són gats. Malgrat els esforços de conscienciació d'associacions i protectores d'animals, entre 2018 i 2017 tot just es va aconseguir reduir el nombre de gossos abandonats o extraviats (un 0,13% menys), i en el cas dels gats fins i tot hi va haver un augment (0,73% més).

2.2 Valors

Els animals de companyia són una eina molt vàlida per treballar valors fonamentals en el procés educatiu. La seva presència és, en si mateixa, una escola de vida: alimentació, higiene, creixement, envelliment, salut, malaltia, mort, reproducció...

Els valors més importants que poden fomentar són els següents. En primer lloc, respecte envers els éssers vius. L'agressivitat que poden mostrar alguns nens i nenes envers ells mateixos o els animals pot ser i és reversible quan hi tenen tracte en el mateix medi escolar. En segon lloc, autoestima i confiança en si mateixos. En presència d'animals, no són els infants més llestos ni els més forts els que mostren més confiança en si mateixos. En tercer lloc, responsabilitat. La família i l'escola han d'educar els infants a

ser més responsables i compartir entre tots les atencions envers els éssers vius. En darrer lloc, la sensibilitat. La convivència amb animals desperta els sentiments i les actituds més sensibles de qualsevol infant, fins i tot entre els més indiferents o reticents al principi (Hutton, 1982).

2.3 Beneficis de l'educació amb animals

Entre els principals beneficis segons Hutton (1982), podem destacar els següents:

- *Empatia.* La majoria de les persones s'identifiquen amb els animals. És més fàcil ensenyar una persona a sentir empatia per un animal que per un ésser humà. Això es deu al fet que és més fàcil llegir i interpretar els sentiments d'un animal a través del llenguatge del seu cos que del d'una persona.
- *Enfocament exterior.* Els animals ajuden les persones que tenen una malaltia mental, que tenen baixa autoestima, depressió, etc., a canviar l'enfocament del seu ambient, aconseguint que aquestes persones pensin amb els animals i en parlin, en comptes dels seus problemes.
- *Relacions.* Els animals poden obrir una via de comunicació emocionalment segura entre el terapeuta i el pacient. Els animals ajuden a donar un aire de seguretat emocional a les sessions de teràpia. La presència dels animals pot obrir el camí cap a una resistència inicial per part del pacient a iniciar qualsevol teràpia. És molt freqüent que els pacients projectin els seus sentiments i experiències cap a un animal.
- *Acceptació.* Els animals tenen una manera particular d'acceptar les persones sense qualificar-les. Ells no s'aturen a mirar la imatge d'una persona o quines coses diu. L'acceptació per part d'un animal no admet cap mena de judici.
- *Entreteniment.* La presència d'un animal ofereix, com mínim, entreteniment a les persones. Fins i tot a aquelles a les quals no els agraden els animals n'observen les reaccions i moviments.

- **Socialització.** Nombrosos estudis han demostrat que en les visites que els animals fan a les institucions, ofereixen més socialització entre les persones que es troben en el centre. Les persones es mostren més alegres, més sociables envers els altres, els disminueix l'ansietat i l'estrès i milloren l'estat d'ànim.

2.4 Experiències de centres educatius amb animals

En l'àmbit nacional, en primer lloc, PURINA i el Centre de Teràpies Assistides amb Cans (CTAC) van presentar *Aprender Juntos és Millor*¹ el 2017 a l'escola Els Àngels de Tarragona, una iniciativa que duu gossos d'educació assistida a les escoles per mostrar els beneficis de les mascotes en l'educació dels nens.

En segon lloc, a les dues escoles públiques del municipi de Roda de Berà, una cinquantena d'alumnes de tercer de primària van treballar amb la protectora l'Última Llar els valors de responsabilitat i civisme envers els animals de companyia en el curs 2018-2019. Els infants van poder aprendre la importància de la tinença responsable dels animals de companyia, com funciona el mecanisme de localització de mascotes i la importància del microxip, o com recollir amb una bossa de plàstic els seus excrements. Les gossetes, per la seva part, es van deixar estimar pels petits.

Finalment, l'escola Dominiques de Tarragona ha posat en marxa un projecte d'innovació en el qual una retriever del Labrador és la protagonista.

A la classe de quart de primària compten amb una presència d'allò més peculiar. Es tracta de la Cuca, una gossa de deu mesos que ve a classes de la mà d'una mestra. Amb la gossa fan activitats específiques que obliguen a treballar valors com la cooperació, però en altres ocasions simplement és una més de la classe. S'està quieta i de vegades fins s'adorm, cosa que fa que els nens evitin fer soroll.

En l'àmbit internacional, d'una banda, s'explica l'experiència d'un jardí d'infants de Boudeaux, França, que va incloure animals en l'activitat

¹ PURINA® | *APRENDER JUNTOS ES MEJOR*. (2019). PURINA® Juntos la vida es mejor. <https://www.purina.es/juntos-mejor/mascotas-en-las-escuelas>.

quotidiana dels nens. Un gos i un gatet van afavorir l'aprenentatge d'algunes paraules en nens amb dificultats en la seva comunicació.

D'altra banda, a continuació es mostren exemples de gossos en escoles d'arreu del món.

Doodles. Gos a l'escola d'educació especial Highfurlong, a Blackpool (Regne Unit), des del 2017. Aquests gossos són reconeguts per la seva visió de futur i les seves idees creatives. L'alumnat de l'escola té entre dos i dinou anys i les principals necessitats educatives especials són trastorns de l'espectre autista (TEA), *Profound and Multiple Learning Disabilities* (PMLD), trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH), dificultats específiques d'aprenentatge (DEA), entre altres. Al cap de pocs mesos, l'institut de la ciutat també va incorporar dos gossos al seu centre educatiu.

Dora. És la gossa del col·legi d'educació especial de Camberwell Park, a Manchester (Regne Unit). És una gossa de lectura, ja que la major part del temps era a la biblioteca amb infants que llegien individualment o en grups petits. Va ser una motivació per fomentar la lectura.

Pippa. És la gossa de l'escola primària Baines Endowed, de Blackpool (Regne Unit). Primer saluda els infants i després se'n va al final de l'aula. Els infants es relleven per acariciar-la com a recompensa pel seu bon comportament, i també fan torns per anar a llegir-li un llibre.

3. Marc metodològic

Aquest projecte té per objectiu general elaborar una proposta d'educació amb animals per a escoles d'infantil i primària per afavorir el rendiment acadèmic, la socialització, la cohesió entre les famílies i la relació família-escola mitjançant la potenciació de valors.

Aquesta proposta s'ha dut a terme en les fases següents:

1) Revisió de la literatura existent

A partir de la consulta de diferents bases de dades científiques es va recopilar i analitzar la literatura existent respecte d'aquest tema.

2) Entrevistes amb diferents professionals

Taula 1. Objectius i criteris de selecció dels entrevistats

ENTREVISTAT	OBJECTIU	CRITERIS DE SELECCIÓ
Veterinària	Conèixer el punt de vista d'una professional dels animals.	-Clínica veterinària on vaig fer les pràctiques d'auxiliar veterinària. -Veterinària professional des de fa més de vint anys.
Mare	Descobrir els beneficis d'una família amb moltes mascotes.	-És auxiliar veterinària. -Té tres fills i més de quinze mascotes. -Li encanten els animals.
Alumne	Identificar els avantatges dels animals segons un alumne.	-Alumne amb dos gossos i una gata. -Li agraden molt els animals.
Mestra	Aprofundir en el treball respecte als animals de l'escola.	-Tutora del pràcticum. -Mestra amb més de trenta-cinc anys d'experiència.
Director	Esbrinar les realitats dels centres educatius en relació amb el món dels animals.	-Mestre i director amb molta experiència.
Treballadora de protectora d'animals	Verificar la realitat actual del nostre entorn respecte a l'abandonament i adopció d'animals.	-Coneguda del voluntariat a la protectora. -Té vuit anys d'experiència treballant amb animals.
Mestra a l'estranger	Comparar el treball de l'educació dels animals en altres països.	-Coneguda d'un pràcticum. -Vaig observar que un dia a la seva classe un alumne va portar un gat. -Mestra d'infantil i primària.
Terapeuta de granja per visitar animals	Concebre informació professional sobre activitats educatives relacionades amb els animals.	-Responsable d'una granja propera a Tarragona. -Terapeuta amb experiència d'activitats amb centres educatius i animals.

3) Anàlisi a partir de les entrevistes i la literatura científica

Aquesta anàlisi s'ha fet mitjançant una DAFO.²

4) Creació de la proposta

A partir de l'anàlisi DAFO i la informació recollida a les entrevistes, es fa el primer disseny de la proposta en què es presentarà breument cada activitat plantejada.

² Eina d'estudi que analitza les característiques internes (debilitats i forteses) i externes (amenaces i oportunitats) d'una situació.

5) Validació de la proposta

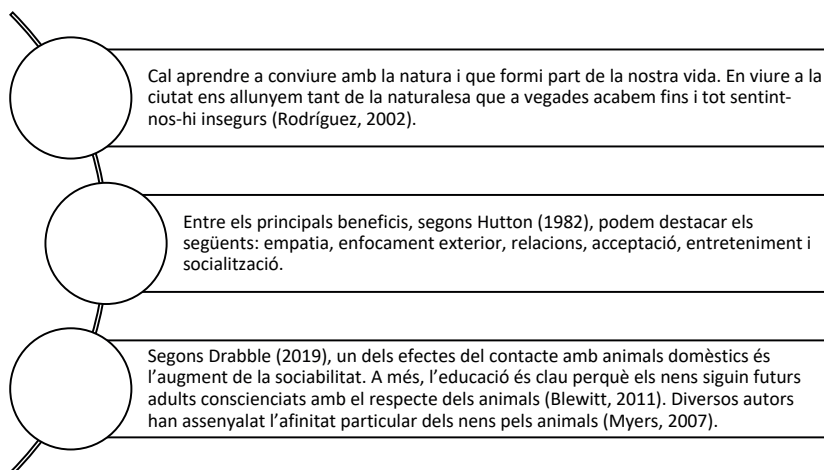
Aquesta proposta s'ha validat amb tres professionals del sector de l'educació.

6) Elaboració de la proposta definitiva

A partir de les propostes de millora i comentaris fets pels experts es du a terme la segona versió de la proposta.

4. Resultats i anàlisi

1) Revisió de la literatura existent

2) Entrevistes amb diversos professionals

- Veterinària:
 - Destaco la importància que tenen els adults en la transmissió dels valors de les mascotes cap als infants. Cal donar exemple i vetllar pel bé comú de tots els éssers vius. A més, la veterinària comenta la importància de l'educació per prevenir i evitar les situacions d'abandonament.

- Mare:
 - Em sembla molt interessant el fet que a casa tinguin tants animals i tres fills, i que puguin presenciar la cadena tròfica i així potenciar la seva comprensió. I també el fet que l'animal ha ajudat el seu fill a superar les pors nocturnes. A l'últim, destaco la importància de minimitzar el perill entre el contacte infant-animal, explicant als infants diferents mesures per evitar situacions de risc.
- Alumne:
 - Comenta que les seves mascotes afecten positivament el seu estat d'ànim i és conscient del que és una protectora d'animal i de l'abandonament dels animals.
- Mestra:
 - És conscient que a les escoles no s'aprofundeix en el tema dels animals ni es treballa d'una manera idíl·lica, és a dir, on es fa un treball conscient, sistemàtic i continuat. Però ella sempre intenta fomentar el respecte cap a tot ésser viu.
- Director:
 - Destaca que el fet de dur a terme un projecte amb animals depèn de les activitats i creu que no es treballa prou la conscienciació animal per prevenir i evitar-ne l'abandonament.
- Treballadora de protectora d'animals:
 - Podem concloure que des del confinament han augmentat les adopcions i han disminuït les recollides, però no per falta d'animals abandonats als carrers, sinó per una manca de gestió dels ajuntaments. A l'últim, reconeix que són poques les escoles que s'interessen per accomplir activitats educatives amb la protectora d'animals i es mostra disponible a firmar un conveni amb centres educatius.
- Mestra a l'estranger:
 - Destaco la llibertat que té la mestra per treballar diferents projectes relacionats amb animals des de diferents punts de vista, des de coneixença de la mascota fins a l'impacte ambi-

ental que tenen les nostres accions. A més, comparteixo l'opinió que l'educació està canviant i s'està enfocant cap a la cura i respecte dels animals i del nostre planeta en general.

- Terapeuta de granja per visitar animals:
 - També mostra disponibilitat per programar un projecte amb un centre educatiu i destaca la importància de la teràpia per connectar amb el medi ambient a través dels animals. Comparteixo la idea que la natura ens ajuda a connectar amb nosaltres mateixos i a vegades no la valorem o cuidem. Destaca la importància que els infants tinguin contacte amb animals per millorar el seu autoconcepte, autoestima, la gestió d'emocions i diferents valors i responsabilitats.

Com a síntesi podem destacar que totes les persones entrevistades coincideixen que els animals fomenten els valors de respecte, empatia i responsabilitat. La majoria de persones entrevistades coincideixen que el conill és un bon animal per treballar-hi. A més, que podem apropar-nos a temes com la mort i el dol amb més naturalitat, i que els animals també ens poden ajudar a superar pors i a combatre la soledat. Per acabar, coincideixen que treballant amb animals sempre hi ha un perill, però s'ha de ser conscient i poder-lo controlar i minimitzar al màxim.

3) Anàlisi a partir de les entrevistes i la literatura científica

A partir de les dades recollides amb l'instrument entrevista i l'anàlisi posterior a partir de la tècnica DAFO, es descriuen les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats del projecte de millora per tenir-les en compte a l'hora de dissenyar-lo.

Taula 2. DAFO

DEBILITATS	FORTALESES
-Por dels alumnes als animals -Manca de coneixement del professorat respecte a les possibilitats i potencialitats del treball amb animals -Manca d'oferta formativa sobre l'aprenentatge amb animals	-Aprenentatge de valors: - Responsabilitat - Empatia - Respecte - Afecte - Confiança - Autoestima - Cooperació -Desenvolupament de competències: - Autonomia - Autogestió - Organització
AMENACES	OPORTUNITATS
-Risc d'accidents -Reaccions imprevisibles dels infants i dels animals que puguin portar a situacions perilloses -Desconeixement i desconfiança per part d'algunes famílies	-Millorar la cohesió entre les famílies -Fomentar la relació família-escola -Combatre l'abandonament -Combatre el dol -Conscienciar els infants sobre el respecte cap als éssers vius -Projecte innovador

Elaboració pròpia

4) Creació de la proposta

A continuació es detalla la base d'activitats per a la proposta. També s'especifica a quin grup van destinades: educació infantil (EI), cicle inicial (CI), cicle mitjà (CM) i cicle superior (CS).

Tallers literaris (EI, CI, CM i CS)

Als anys vuitanta es van fer populars els tallers de narrativa, poesia o teatre, centrats en la producció d'escrits creatius, amb el propòsit de millorar la competència lingüística i literària. Aquests tallers consisteixen en la lectura en veu alta i individual de diferents tipus de llibres sobre els animals. A més, són tallers en què es barrejaran nivells i hi participaran els alumnes de tota l'escola. S'organitzaran en grups de sis alumnes, tres de cicle mitjà i tres de cicle superior, distribuïts pel pati, i els alumnes d'infantil i primària podran anar pel pati a escoltar diferents contes i històries que els explicaran els alumnes de cicle mitjà i superior. Aquest taller es realitzarà durant tota una tarda del mes de març, quan la temperatura és agradable. La meitat del claustre de l'escola acompanyarà els

alumnes d'infantil i els altres voltaran pel pati guiant i observant l'activitat i enregistrant l'experiència amb imatges i vídeos.

Concurs de redaccions (CM i CS)

Els alumnes de cicle mitjà i superior per Sant Jordi presentaran una redacció en què els protagonistes de les històries seran animals reals que hem treballant en el projecte. Les històries poden ser inventades, però s'han de basar en un animal real. Aquesta activitat vol fomentar la creativitat i imaginació de l'alumnat i també millorar l'expressió escrita en llengua catalana, que és la llengua vehicular del centre. Les redaccions poden tenir entre una i tres pàgines.

Aleshores, el dia de Sant Jordi, es decorarà el passadís amb totes les redaccions dels alumnes penjades a les parets i, finalment, a finals d'abril, s'anunciarà el guanyador, que triaran els mateixos alumnes després de veure l'exposició i apuntar quina és la millor redacció.

Concurs de dibuixos (EI i CI)

A educació infantil i cicle inicial es farà un concurs de dibuixos a finals de curs en què els alumnes de manera individual podran presentar un dibuix. Els protagonistes dels dibuixos seran animals reals que han treballat en les diferents activitats del projecte. El dibuix pot tenir un o diversos animals i és lliure, és a dir, no cal que sigui realista. Aquesta activitat vol fomentar la creativitat i imaginació de l'alumnat i millorar la motricitat fina.

Obra de teatre en anglès (EI, CI, CM i CS)

Els alumnes de cicle mitjà i superior prepararan obres de teatre en grups de cinc o sis alumnes. Ells mateixos pensaran i escriuran el guió, buscaran la decoració i el material necessari, triaran els personatges i representaran l'obra. Aquesta activitat durarà tot el curs perquè s'anirà preparant en algunes sessions d'anglès. Ha de sortir com a mínim un animal a l'obra i es pot basar en un animal real o inventat. La mestra d'anglès els assessorarà amb el vocabulari i les expressions. Les obres poden tindre una durada d'entre deu i quinze minuts.

Aleshores, a final de curs representaran l'obra dues vegades. A la primera, els alumnes d'infantil i cicle inicial en seran els espectadors i a la segona es convidaran les famílies.

Peixera (CS)

Es dissenyarà una peixera per a l'escola. En el primer trimestre del primer curs, els alumnes de cicle superior dibuixaran una proposta de disseny per a la peixera de manera individual. Posteriorment, a Nadal es triarà mitjançant votacions al web de l'escola en què participarà tota l'escola: alumnes, equip directiu, professorat i famílies. En tornar de les vacances de Nadal, es comunicarà el disseny guanyador i serà el que els alumnes de cicle superior construiran. Aquesta activitat és de llarga durada i té una durada de tres anys, ja que requereix l'obtenció de materials, construcció, decoració. A l'últim, els alumnes de cicle superior també seran els encarregats d'escollir quines espècies de peixos hi volen. El professorat donarà un llistat amb possibles peixos i cada grup cooperatiu de quatre alumnes triarà un peix.

Zona per a les tortugues (CM)

Els alumnes de cicle mitjà seran els encarregats d'habilitar una zona del pati per a les tortugues terrestres. En primer lloc, es triarà el lloc ideal per a les tortugues. La mestra donarà la indicació, que ha de ser un espai de 8 m². Es calcularan les possibles àrees per ocupar aquella determinada superfície i es determinarà quina és la ubicació ideal de tota la que disposem per construir una zona per a futures tortugues. Aquesta activitat es farà en grups cooperatius de quatre o cinc alumnes. En segon lloc, cada grup proposarà dimensions, ubicació i una justificació. Al final del primer trimestre es farà una presentació i es votarà la millor opció. Durant les vacances de Nadal, penjarem al web de l'escola els resums de cada grup cooperatiu amb els tres punts: dimensions, ubicació i justificació de la tria; així tota la comunitat educativa del centre podrà votar i decidir la millor opció.

En tornar de Nadal, es comunicarà a l'alumnat la proposta guanyadora i serà la que es durà a terme. A partir d'aquell moment, tot l'alumnat de cicle mitjà participarà i col·laborarà en la construcció de la zona per a tortugues.

Construcció de joguets (CI)

Els alumnes de cicle inicial construïran joguets per als gats de la protectora amb materials reciclats. En primer lloc, es farà una recollida de material reciclat. Es demanarà a les famílies de cicle inicial que portin material reciclat a l'escola. Les mestres donaran possibles idees i explicaran algunes orientacions, per exemple que als gats els agraden les coses que fan soroll, es mouen, tenen colors vius, no es poden posar fils pel risc a menjar-se'ls, etc. Aleshores, en parelles, els alumnes hauran d'inventar i construir un joguet a partir del material. Les mestres guiaran i supervisaran el procés. Algunes parelles també poden construir un segon joguet, si volen. Una vegada tinguem tots els joguets de cicle inicial construïts, farem una excursió a la protectora amb la qual tenim un conveni, per donar-los als gats els joguets que hem elaborat.

Caseta per a gats (CI, CM i CS)

Aquesta és una activitat de llarga durada en què participa tota la primària. En el primer i segon any, els alumnes de cicle superior transformaran i arreglaran diferents contenidors perquè puguin ser refugis per als gats del carrer. Al tercer any, els alumnes de cicle mitjà pintaran aquests contenidors. Podran triar ells els colors i dissenys. Finalment, al quart curs, els alumnes de cicle inicial prepararan decoracions i les enxanxaran als refugis.

Figura 1. Caseta per a gats. Font: Ajuntament d'Alcanar.

Jardí de les papallones (EI, CI, CM i CS)

En aquesta activitat hi participarà tota l'escola. Al primer any es decidirà en quin espai del pati és millor construir el jardí per a les papallones. Cada classe proposarà un espai i la justificació amb els motius corresponents. A finals del primer any es decidirà quin és l'espai mitjançant les votacions del claustre. Al segon any es prepararà la terra i s'hi plantaran les flors, plantes i arbustos que els alumnes decideixin. L'espai total es dividirà en miniespais i cada classe decidirà què vol plantar en un espai concret. Totes les classes rebran una llista de possibles plantes que potencien la convivència de papallones.

Figura 2. Infants construint el jardí de les papallones. Font: Ajuntament de Sant Joan Despí.

Caseta dels insectes (EI, CI, CM i CS)

En els dos primers cursos del projecte, tota l'escola també participarà en la construcció d'una caseta per a insectes que es col·locarà en un racó al jardí de les papallones. Cada cicle tindrà el seu racó o parcel·la.

Sortides (EI, CI, CM i CS)

A cada curs s'organitzarà una sortida d'un dia relacionada amb aquest projecte. En canvi, a sisè es faran convivències de tres dies.

Els alumnes d'educació infantil visitaran la granja escola Neri, que està situada al Catllar. Visitaran tots els animals de la granja, com els polllets i les gallines, l'ànec, les cabres, els cavalls, etc.

Els alumnes de cicle inicial visitaran La Mascota i el Jardí, ubicada a la carretera entre Reus i Riudoms. Allà, podran gaudir de la natura i visitar els animals. A més, hi ha un parc on podran jugar i una zona de pícnic per poder dinar.

A cycle mitjà es visitarà el CAN, el Centre d'Apropament a la Natura, situat a Navàs, Barcelona. Els alumnes podran gaudir d'activitats dirigides per descobrir la natura i l'entorn i experimentar-hi, i també podran visitar els animals que es troben al centre.

A cinquè es visitarà el Butterfly Park, que es troba a Castelló d'Empúries, a la província de Girona. Allà els alumnes podran passejar pels camins del jardí tropical i descobrir el fascinant món de les papallones, tucans, tortugues, lloros i molts altres animals exòtics.

Finalment, l'alumnat de sisè anirà a València, on el primer dia visitarem la Ciutat de les Arts i les Ciències i farem una volta per la ciutat; el segon dia, l'Oceanogràfic, i el tercer dia, el Bioparc. Sortirem de l'escola dimecres al matí i tornarem divendres al voltant de les vuit del vespre. Caldrà portar l'esmorzar i dinar de dimecres i un sac de dormir. Ens allotjarem a un alberg de la ciutat de València i el desplaçament serà amb autocar.

Caminades (EI, CI, CM i CS)

L'escola proposarà com a activitat voluntària una caminada durant el curs amb totes les famílies i els gossos de la protectora en cap de setmana. Totes les famílies del centre estan convidades a participar aquest dia a la caminada conjunta que s'organitza juntament amb la protectora d'animals i la nostra escola. El claustre també hi pot assistir. L'alumnat haurà d'anar acompanyat per les famílies i l'activitat tindrà una durada de tres hores aproximadament. Consisteix a quedar a la protectora, on els responsables repartiran un gos a cada família i llavors tots junts pujarem al cim d'un turó petit que hi ha a la vora. En arribar a dalt, esmorzarem junts; per tant, es recomana portar un entrepà o alguna cosa per esmorzar, i ens farem una fotografia amb totes les famílies i els gossos. En acabar, tornarem a la protectora i deixarem els gossos.

Campanya publicitària (CS)

En el quart any del projecte de millora, els alumnes de cycle superior organitzaran una campanya publicitària amb un recull de fotografies de les activitats que s'han fet durant els quatre anys de tota l'escola i prepararan uns vídeos editats per ells en què combinaran imatges de les activitats i les seves explicacions i opinions. L'objectiu principal d'aquesta activitat és fer un recull del projecte i una conclusió amb els alumnes més

grans de l'escola per promoure l'adopció i fomentar la conscienciació animal. Els vídeos es realitzaran en grups cooperatius de quatre persones i després es publicaran al web de l'escola. També s'enviaran a l'Ajuntament de la ciutat de Tarragona.

Figura 3. Exemple d'una campanya publicitària. Font pròpia.

Visites de professionals (CS)

Els alumnes de cicle superior rebran visites a l'escola d'un veterinari, auxiliar veterinari o voluntari d'una protectora que impartirà un taller. La visita tindrà dues parts. A la primera part, el professional es presentarà i farà una introducció sobre les seves diferents funcions, les principals problemàtiques que hi ha actualment respecte als animals, què podem aprendre d'ells, els beneficis des del punt de vista integral, etc. Serà una part més teòrica o magistral.

En canvi, a la segona part el professional impartirà un taller pràctic en què els alumnes, per grups, hauran de buscar solucions als problemes que se'ls plantejaran, i, finalment, individualment, faran una manualitat per poder dur a casa de record de la sessió.

Voluntariat (CS)

Als alumnes de cicle superior se'ls donarà l'oportunitat de ser voluntaris de la protectora. Podran anar-hi a les tardes, els caps de setmana o a l'estiu a passejar animals, ajudar a netejar, fer de casa d'acollida, difondre adopcions pel web, acompanyar els cadells, etc.

Figura 4. Voluntariat a la protectora d'animals. Font pròpia.

Presentacions (CS)

Els alumnes de cicle superior faran recerca en grups cooperatius per fer una presentació sobre un animal de companyia a l'escola i a la plaça de la ciutat. Primer, hauran de triar l'animal de companyia sobre el qual volen treballar. A continuació, hi haurà diverses sessions de recerca i preparació de la presentació i materials. Finalment a l'escola organitzarem una sessió informativa i divulgativa en què els alumnes seran els protagonistes i donaran a conèixer aquest projecte a la comunitat. Les presentacions dels animals es faran a la plaça de la ciutat i estaran obertes a tots els ciutadans per poder conèixer i descobrir fets interessants sobre alguns animals de companyia.

Intercanvi entre escoles (CM)

Aquesta activitat consisteix a fer una trobada amb altres escoles que duïguin a terme un projecte similar a aquest i així intercanviar experiències a fi d'enriquir-se i aprendre els uns dels altres. En aquesta activitat hi participaran els alumnes de cicle mitjà i es realitzarà a la nostra escola, on es convidaran els alumnes de l'altra escola i se'ls mostrarà el que hem treballat. A més, es duran a terme activitats lúdiques al pati per fer noves amistats.

Taller de notícies (CM i CS)

Aquesta és una de les activitats inicials del projecte i serà un punt de partida per a l'alumnat. Els alumnes de cicle mitjà i superior, a partir de diverses notícies, tant de positives com de negatives, relacionades amb els animals, que els centraran l'atenció i l'interès, faran una reflexió en petits grups, i posteriorment hi haurà una posada en comú amb tots els alumnes participants.

Cinema i col·loqui (EI, CI, CM i CS)

A cada curs se celebrarà el Dia del Cinema, en què a cada cicle es veurà una pel·lícula o un curtmetratge i posteriorment es farà un col·loqui per convidar els estudiants a la reflexió. A educació infantil es veuran i es treballaran diferents curtmetratges relacionats amb els animals com *Lucas, la aranya, Happiness, Oktapodi, Meerkat, Save Ralph*, etc. A cicle inicial es passarà la pel·lícula *Mowgli i el llibre de la selva*. A cicle mitjà, *Mascotes*. I a l'últim, a cicle superior la pel·lícula *Sempre al teu costat, Hachiko*.

Cuidar a un insecte (CI)

A cicle inicial els alumnes sortiran al pati i buscaran un insecte. Cada alumne haurà de buscar i triar el seu. Aleshores els posarem en gotets de vidre amb tapa i fulles a dins. I durant un mes els alumnes cuidaran l'insecte que ells hagin triat. Cada dia, abans de sortir al pati l'hauran d'alimentar deixant-hi un trosset de pa, fruita, verdura, embotit, etc. Els divendres cal tenir en compte que s'haurà de deixar més menjar.

Benvolguda mascota (EI)

Els alumnes d'educació infantil seran els protagonistes d'aquesta activitat, que consisteix que cada alumne de la classe podrà portar la seva mascota un dia a l'aula i presentar-la als seus companys i companyes. A més, als alumnes que no tinguin mascota, la mestra els donarà l'oportunitat d'emportar-se un dia la mascota de la classe, que serà un caragol, i així també poder viure l'experiència i explicar-la. L'objectiu és que els alumnes se sentin protagonistes i comparteixin els moments amb les seves mascotes.

Figura 5. Mascotes. Font pròpia.

5) Validació de la proposta

Taula 2. Comentaris dels especialistes

EXPERT 1	EXPERT 2	EXPERT 3
-Separar els objectius per àmbits. -Fer taules per resumir el marc normatiu.	-Especificar més els objectius. -Classificar les activitats per nivells i cicles.	-Redactar diverses estratègies per a cada objectiu. -Explicar les activitats individualment.

Elaboració de la proposta definitiva

Taula 3. Relació dels objectius, estratègies i activitats

OBJECTIUS	ESTRATÈGIES	ACTIVITATS
Fomentar l'aprenentatge de la llengua de manera vivencial, significativa i funcional.	-Dissenyar activitats per promoure la literatura. -Fomentar la cohesió de l'equip docent, així com la millora en la seva coordinació i participació.	Tallers literaris
		Concurs de redaccions
		Concurs de dibuixos
		Obra de teatre
Potenciar la capacitat creativa, l'esperit crític, l'autonomia i el treball cooperatiu mitjançant el treball amb animals.	-Dissenyar activitats d'ensenyament i aprenentatge que fomentin la capacitat creativa, autonomia i el treball cooperatiu. -Analitzar el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'educació emocional i el medi social i natural al centre per introduir-hi innovacions metodològiques.	Peixera
		Zona de tortugues
		Construcció de joguets
		Caseta per gats
		Jardí de les papallones
Collaborar amb institucions amb animals.	-Organitzar sortides a institucions de l'entorn proper. -Unificar actuacions i metodologies competencials entre l'equip de mestres creant una cultura de centre.	Caseta dels insectes
		Sortides
Promoure la col·laboració amb l'AMPA per dur a terme aquest projecte conjuntament.	-Dur a terme de forma conjunta el projecte. -Buscar col·laboracions i aliances per promoure la participació de l'entorn més proper en el desenvolupament de l'alumnat i fer de l'entorn un recurs didàctic.	Caminades

OBJECTIUS	ESTRATÈGIES	ACTIVITATS
Fomentar la participació de les famílies en les activitats educatives de l'àmbit escolar.	-Organitzar activitats que afavoreixin la participació de les famílies. -Potenciar nous espais de participació i comunicació amb les famílies.	Campanya publicitària
		Visites de professionals
		Voluntariat
		Presentacions
		Intercanvi entre escoles
		Taller de notícies
		Cinema i col·loqui
Promoure valors com el respecte i la conscienciació cap al món animal.	-Dissenyar activitats d'ensenyament i aprenentatge que fomentin l'empatia i el respecte. -Millorar el clima de convivència i propiciar el sentiment de pertinença dels membres de la comunitat educativa promovent la cerca d'aliances, la participació, el desig i la col·laboració.	Benvolguda mascota
		Cuidar un insecte

5. Conclusions

En primer lloc, podem extreure que hi ha relativament poques experiències educatives al territori nacional català amb animals. A escala internacional, la majoria de les experiències són de països com França i Anglaterra. Per tant, és una gran oportunitat per a les escoles catalanes implementar un projecte innovador com el que es presenta en aquest article per millorar la convivència en els centres, fomentar valors com l'empatia i el respecte, i afavorir la tinença responsable dels animals de companyia.

En segon lloc, el treball amb animals dona moltes possibilitats de plantejar diferents activitats adaptades a tots els nivells educatius, afavorint l'aprenentatge significatiu i augmentant la motivació de l'alumnat. A més, també es poden dissenyar actuacions que impliquin la participació de les famílies i tota la comunitat educativa. Les activitats plantejades en aquest article són només propostes, però es poden adaptar a les realitats de cada centre educatiu.

En tercer lloc, podem concloure que aquest projecte pot tenir implicacions que afecten diferents agents:

- Pel que fa als docents i futurs docents és un pla que segueix la tendència europea de potenciar la conscienciació cap al món dels animals i promoure el respecte cap a ells.
- En l'àmbit escolar, és innovador, ja que pocs centres educatius al nostre entorn tenen projectes semblants.
- En referència a les famílies, milloraria la relació entre famílies del centre.
- En l'àmbit administratiu, milloraria la situació d'animals abandonats a llarg termini perquè potenciaríem el respecte cap a tots els animals del planeta.
- Finalment, en les protectores i granges, el fet de col·laborar en aquest projecte milloraria les condicions dels animals i ajudaria a difondre la importància de no abandonar-los.

En darrer lloc, en les futures línies de treball, es podrien analitzar les percepcions dels futurs docents i dur a terme la implementació de les estratègies i respectives activitats dissenyades en el context real per poder observar-ne clarament els avantatges i les limitacions. Després de la implementació del projecte, caldria fer una valoració dels resultats, i a partir d'això crear un mètode o model flexible que es pugui adaptar a altres escoles o contextos educatius.

Referències bibliogràfiques

- BLEWITT, J. (2011). «The media, Animal Conservation and Environmental Education». *Environmental Education Research*, 17(6), 711–718.
- CLAYTON, S., FRASER, J., i SAUNDERS, C. (2009). Zoo experiences: Conservation, connections, and concern for animals. *Zoo Biology: Published in affiliation with the American Zoo and Aquarium Association*, 28(5), 377–97.
- DIARI DE TARRAGONA. (25/01/2019). «Els alumnes de les escoles de Roda de Berà aprenen a tenir cura d'una mascota». *Diari de Tarragona*. <<https://www.diaridetarragona.com/costa/Els-alumnes-de-les-escoles-de-Roda-de-Bera-aprenen-a-tenir-cura-duna-mascota-20190125-0044.html>>

- DRABBLE, C. (2019). *Introducing a School Dog: Our Adventures with Doodles the Schnoodle*. Jessica Kingsley Publishers.
- FUNDACIÓN AFFINITY. (2018). «El abandono de animales de compañía, en datos y gráficos». *Europa Press*. <<https://www.epdata.es/datos/abandono-animales-datos-graficos/428>>
- HUNGERFORD, H. R., i VOLK, T. L. (1990). «Changing learner behavior through environmental education». *The Journal of Environmental Education*, 21(3), 8–21.
- HUTTON, J. (1982). «Social workers act like animals in their casework relations». *Society for Companion Animal Studies Newsheet*, 3, 18-29.
- MILLER, B., CONWAY, W., READING, R., WEMMER, C., WILDT, D., KLEIMAN, D. *et alii* (2004). «Evaluating the conservation mission of zoos, aquariums, botanical gardens, and natural history museums». *Conservation Biology*, 18(1), 86–93.
- MUÑOZ, N. (14/02/2020). «Cuca, la perra que va a clases de primaria». *Diari de Tarragona*. <<https://www.diaridetarragona.com/tarragona/Cuca-la-perra-que-va-a-clases-de-primaria-20200212-0010.html>>
- MYERS, G. (2007). «The Significance of Children and Animals». *Social Development and Our Connections to Other Species*. Purdue University Press.
- PURINA® | APRENDER JUNTOS ES MEJOR. (2019). PURINA® Juntos la vida es mejor. <<https://www.purina.es/juntos-mejor/mascotas-en-las-es-cuelas>>
- RISTOL, F. (12/09/2017). «El col·legi Els Àngels duu a l'aula gossos per educar els nens». *Tarragona21*. <<http://diaridigital.tarragona21.com/el-col·legi-els-angels-duu-a-laula-gossos-deducacio-assistida/>>
- RODRÍGUEZ, F. L., i JIMÉNEZ, F. R. (2002). *Niños, los animales y la naturaleza* (Vol. 17). Edaf.